

HUTUK ÉS TUSZIK – KINEK VAN IGAZA?

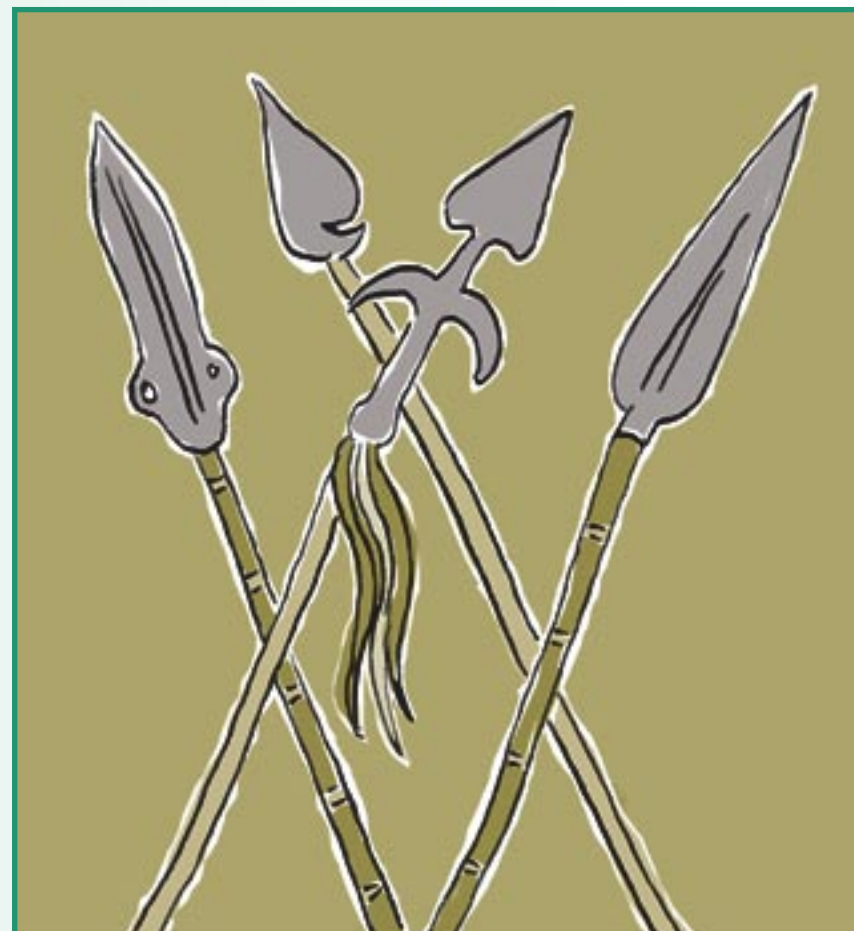
SZKA_210_28

ETNIKAI KONFLIKTUSOK RUANDÁBAN

A modul szerzője:
Tomory Ibolya és Binder Mátyás

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

10. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. RÁHANGOLÁS, A FELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE					
I/a Az etnikai konfliktus fogalma					
A	A tanár megkérdezi a diákokat, hogy hallották-e már az etnikai konfliktus kifejezést. Az osztály tagjai ötletroham keretében megpróbálják összegyűjteni a kifejezés tartalmi elemeit, majd közösen definiálják a fogalmat. Saját definíciójukat összevetik a P1 mellékletben szereplő meghatározással, amit a tanár ismertet. 10 perc	Előzetes ismeretek előhívása és az újakkal való összekapcsolása Fogalomtisztázás Szóbeli kommunikáció	Frontális munka – ötletbörze és fogalomalkotás		P1 (Szómagyarázat)
B	A tanári a P2 melléklet alapján beszél a diákoknak Ruandától. A tanulók pedig a D1 feladatlap segítségével lejegyzik az országra vonatkozó legfontosabb információkat. 10 perc	Új ismeretek nyújtása Koncentráció Szóbeli szövegértés Jegyzetelés	Frontális munka – tanári magyarázat és egyéni jegyzetelés	D1 (Feladatlap)	P2 (Háttérinformációk)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA					
II/a Történeti kontextus					
A	A diákok párokat alkotnak. Minden pár kap egy lapot, amely azt mutatja be vázlatosan, mikor váltak függetlenné az afrikai országok. A tanulók megkeresik a térképükön a szövegben előforduló országokat, majd megjelölik ezek helyét a D3 vaktérképen 15 perc	Új ismeretek szerzése Szövegértés Térbeli tájékozódás	Páros olvasás és térképhasználat	D2 (Szöveg) Földrajzi atlasz D3 (Vaktérkép)	
II/b A hutu-tuszi konfliktus története évszámokban					
A	A P3 melléklet alapján a tanár felvázolja a ruandai etnikai konfliktus történetét. A diákok a tanári előadással párhuzamosan kitöltik az időgyenest tartalmazó D4 feladatlapot. 15 perc	A konfliktus történeti áttekintése Hallás utáni megértés Időbeli tájékozódás	Frontális munka – tanári magyarázat Egyéni információ-feldolgozás	D4 (Feladatlap)	P3 (Háttér-információk)
B	A tanulók csoportokat alkotnak. Minden csoport megkapja a P3 melléklet szövegét, és a D4 feladatlapot, amit a szöveg közös feldolgozása mellett töltenek ki. 15 perc	A konfliktus történeti áttekintése Szövegértés Együttműködés	Csoportmunka – közös feladatmegoldás	D4 (Feladatlap) A tanár által kinyomtatott P3 melléklet	P3 (Háttér-információk)
II/c Visszapillantás					
A	A tanulók körbe ülnek, és mindenki elmondja, hogy milyen gondolatok támadtak benne az eddigiek alapján Ruanda sorsával kapcsolatban. (Itt van vége az első órának.) 5 perc	Gondolati reflektálás az új ismeretekre Szóbeli kommunikáció	Egész csoportos gyakorlat – szóforgó	Jegyzetlapok Írószer	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/d Hotel Ruanda					
A	A tanár röviden elmeséli a <i>Hotel Ruanda</i> c. film történetét. (P5) 10 perc	Összefüggések feltárása Rendszerlátás Befogadás	Frontális munka – tanári magyarázat		P4 (Film- ismertető)
II/e A konfliktusok okai, gyökerei					
A	A tanulók négyfős csoportokat alkotnak. Minden csoport megkapja a részekre vágott D5 szöveget. Egyéni olvasás után a csoporttagok megosztják egymással, amit az etnikai konfliktus gyökereiről megtudtak. Az okokat egy vázlat formájában foglalják össze. A szóvivők váltott megszólalással ismertetik az okok egy-egy általuk azonosított csoportját. 15 perc	Oksági összefüggések elemzése Összefüggéslátás Lényegkiemelés Vázlatkészítés	Csoportmunka – mozaik Frontális munka – csoportos szóforgó	D5 (Szöveg)	
B	A tanulók négyfős csoportokat alkotnak. Ha van rá mód az osztály közösen megtekinti a <i>Hotel Ruanda</i> című film néhány részletét. Megfigyelési feladatként kapják azonban a mozzanatoknak az azonosítását, amelyek magyarázatul szolgálhatnak a konfliktus megértéséhez. A diákok csoportonként összesítik megfigyeléseik eredményeit, amit a szóvivők osztanak meg a többiekkel. 15 perc	Oksági összefüggések elemzése Empátia Összefüggéslátás Lényegkiemelés	Frontális munka – filmnézés Csoportmunka – okok keresése		P5 (Filmrészletek – Hotel Ruanda)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
II/f Hutuk és tuszik egymásról					
A	Minden csoport kap egy rövid helyzetleírást tartalmazó kártyát, amely hutuk és tuszik egymásról alkotott gondolatait tartalmazza. Abból a szempontból elemzik a szövegeket, hogy milyen módon járulnak azok hozzá az etnikai szembenállás fennmaradásához. A szövivők ismertetik a szöveget, majd a csoport azzal kapcsolatos gondolatait. 10 perc	Különböző nézetek megismerése és elemzése Empátia Kritikai gondolkodás Szóbeli kommunikáció	Csoportmunka – kerekasztal Frontális munka – csoportos szóforgó	D6 (Kártyák)	
III. AZ ÚJ TARTALOM ÖSSZEFOGLALÁSA, ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS					
III/a Te mit gondolsz?					
A	A csoportok olyan kérdéseket fogalmaznak meg, amiket egy ruandai állampolgárnak tennének fel annak érdekében, hogy minél jobban megértsék a helyzetüket. 8 perc	Az új ismeretek kérdések formájában való összegzése Írásbeli szövegalkotás	Csoportmunka – listakészítés		
A	Az osztály megtekinti a Paul Rusesabaginával készült interjú kiválasztott részletét. 8 perc	Szociális érzékenység, tudatosítás	Frontális munka – filmnézés		P6 (dvd – extrák)
III/b Házi feladat					
A	Mindenki megkapja a Paul Rusesabaginával készült interjú írott változatát, és házi feladatként egy fogalmazást ír arról, hogy miként látja a vizsgált helyzetet: kinek van igaza? 2 perc	Személyes állásfoglalás megfogalmazása Írásbeli szövegalkotás	Frontális munka – tanári közlés Egyéni fogalmazás	D7 (Interjú)	

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 Szómagyarázat

Konfliktus, etnikai konfliktus

Magyar Értelmező Kéziszótár szerint:

Konfliktus fn |sajtó Nagy közösségnek éles ellentétéből fakadó súlyos bonyodalom v. összeütközés. Háborús ~. |vál Perpatvar, összetűzés. Családi ~. |vál Belső válság. Lelkiismereti ~. |Irodrt El-
lentétes erők összecsapása. Drámai~. [nk:lat]

A Pedagógia Lexikon meghatározása szerint:

Konfliktus: nyílt vagy rejtett ütközés, amely a tevékenységek közvetlenül tapasztalható szintjén, a társadalmi viszonyrendszerekben, tudati, érzelmi folyamatokban... jelenhet meg. A konfliktus során igények, szándékok, vágyak, érdekek, szükségletek, nézetek, értékek kerülnek egymással szembe. ... A konfliktusok folyamatjellegűek, vannak előzményeik, érési idejük, csúcspontjuk, leszálló águk, következményeik.

Etnikai konfliktus: különböző társadalmi vagy népcsoportok konfliktusa. Az etnikai csoport közös eredeten, társadalmi-kulturális hagyományokon és közös történelmen alapul. Ezek különböztetik meg a csoportokat egymástól.

Forrás: Boglár Lajos: *A tükör két oldala*. 227. o.

P2 Háttér-információk Ruandáról

Forrás: Ackermann és mtsai, Afrika, 1994.

Földrajzi adatok

Ruanda fekvése: Közép-Afrika keleti részén, az Egyenlítőtől kissé délre

Területe: 26 338 km

Kiterjedése: kelet-nyugati irányban 230 km, észak-déli irányban 200 km

Legmagasabb pontja: Karisimbi, 4507 m

Leghosszabb folyója: Kagera (a Nyawarunguval, a Nílus forrásfolyójával), ruandai szakasza 500 km (teljes hossza 750 km)

Legnagyobb tava: Kivu-tó, ruandai része 1100 km (teljes felülete 1650 km)

Természeti viszonyok

Átlagosan 1500 méteres tengerszintfeletti magasságával Ruanda felföldi ország. Az 1 460 méteres magasságban elterülő Kivu-tavat is magában foglaló Közép-afrikai-ároktól keletre emelkedő 3 000 méter magas peremhegység egyúttal vízvásztó a Nílus és a Kongó között. Északon ehhez csatlakozik a Virunga-vulkánok láncolata Ruanda legmagasabb csúcsával, a 4 507 méteres Karisimbivel. Kelet felé lépcsőzetesen ereszkedik a felszín, és hullámos fennsíkba megy át. A keleti határfolyó, a Kagera völgye (a tengerszint felett 1250 m) kiterjedt mocsár és tóvidék.

Éghajlat

A váltakozóan nedves trópusi klímát mérsékli Ruanda magaslati fekvése. Az alacsonyabban fekvő körzetekben, egész évben 20 fok az átlaghőmérséklet. Jóval alacsonyabb a hőmérséklet a magasabb területeken, ahol fagyok is lehetnek. A májustól szeptemberig terjedő, kifejezetten száraz évszak ellenére a kétéves időszak (március-április, október-november) bőséges csapadékot biztosít: a nyugati hegvidéken évente 2 000 mm, a keleti ország részben 800 mm.

Növény- és állatvilág

A növényzet a természetföldrajzi viszonyoknak megfelelően a nyugati, trópusi esőerdőktől és 2 500 m fölött – bambuszerdőktől a központi felföld szavannáin át a keleti száraz szavannáig terjed. Az ország területének 20 %-át borítja erdő. A Kagera árterületén sás és úszó papirusznövény nő.

Az itt létesített Kagera Nemzeti Parknak éppúgy, mint északnyugaton a Vulkánok Nemzeti Parkjának, nagy szerepe van a gazdag állatvilág fennmaradásában. A rezervátumokban a sokféle vízimadár mellett krokodilok és vízilovak, különböző antilopfajták, bivalyok, zebrák, varacskos disznók, oroszlanok és más nagymacskák, valamint a kihalástól fenyegetett hegyi gorillák élnek.

Népesség

Lakosság: 7,3 millió

Népsűrűség: 277 fő/km

Nagyobb városok: Kigali (190 000 lakos), Butare (35 000)

Népességcsoportok: 85% hutu, 14% tuszi, 1% tva

Ruanda Afrika legsűrűbben lakott országa. Afrikai viszonylatban is nagyon alacsony az urbanizáció (56%); a népességnek mintegy fele 15 évesnél fiatalabb.

Hivatalos nyelv a kinyaruanda és a francia. A ruandaiak 56%-a katolikus, 12%-a protestáns, 95%-a mohamedán, 235%-a a természeti vallások követője.

Gazdaság

Pénznem: 1 randai frank (FRw) = 100 centime

Bruttó nemzeti termék (ágazatonként): mezőgazdaság és erdészet 38%, ipar 22%, szolgáltatás 40 % (!!!)

Legfontosabb kereskedelmi partnerek: EK-országok, Japán, USA, Burundi

A mezőgazdaság hagyományosan önellátó; csekély a vásárlóerő és az iparcikkek kereslete. Az egész gazdaság nagyban függ a kávéexporttól.

Fő termények: manióka, köles, kukorica, hüvelyesek, édesburgonya és banán, de kávé, teát, kínafakérget természetesen és pyrethrumot (szárított krizantémvirágból készített rovarölő port) készítenek.

Természeti kincsek: volfrám, ónérc, metángáz. Export: érc. Import: kőolaj, gépek, járművek, ipari késztermékek, élelmiszer, vegyipari termékek.

Közlekedés, idegenforgalom: viszonylag sűrű úthálózat

Nemzetközi repülőtér Kigaliban, nő az idegenforgalom jelentősége (nemzeti parkok látogatása).

Kultúra, zene, irodalom

Pigmeus tvák: amíg ki nem szorították életterükből, illetve nem tértek át a letelepedett földművelő életmódra, vadászatból éltek, de a fazekassághoz is értettek.

Hutuk: intenzív kapás művelést folytattak, teraszokat, csatornákat építettek, trágyázták a földet, ismerték a vetésforgót. Anyajogú

társadalomban, totemkultusztól meghatározott törzsi szervezetben éltek.

Később a tuszik apajogú rendszere vált uralkodóvá. A XV.–XVI. századtól kezdve a tuszi pásztornemesség társadalmi rendje határozta meg a kulturális életet, amely a forradalomig az istenként tisztelt király (mwami) szigorúan hierarchikusan tagolt udvartartására épült.

A hutuk, tuszik és tvák zenei hagyományai is teljesen eltérőek. Az arisztokratikus tuszikhálónál a királyi udvarban szertartási és szórakoztató muzsika járta. Rituális dalaikat, vadász-és pásztorenekeiket dobbal, citerával, furulyával, tülökkel és zanzával kísérték. Miként a középkori Európában a trubadúrok, itt is hivatásos énekmondók járták az udvarokat és szórakoztatták az uralkodókat.

A hutuk elsősorban a zanzát kedvelték, amit szóló és kísérő hangszerként használtak. Zenéjükben jellegzetes bantu elemek vannak: páros feleselgetés és pentaton (ötfokú) hangrendszer.

Különlegesség a tvák jódlizásra emlékeztető, többszólamú ének-módja.

A hagyományos költészetnek, amelyet a XX. századig szájhagyomány útján őriztek, három válfaja van: a részint hivatásos énekmondók által előadott dinasztikus, pásztori és harci dalok.

Az írók többsége a francia nyelvet használja, de a legismertebb kortárs író főként kinyaruanda nyelven ír. Számos regény és színdarab látott napvilágot.

P3 Háttér-információk

A ruandai hutu-tuszi konfliktus története évszámokban

Ruanda lakosságának 14 százalékát nílusi eredetű pásztornépek, a tuszik alkotják. Az ország lakóinak 85 százaléka a bantu nyelvű hutuk közé tartozik. Az elenyésző kisebbség a tua népcsoporthoz tartozik. A tuszik a XIII. századtól kezdve vándoroltak be az országba, és a politikai hatalom lassanként az ő kezükbe került. Uralmuk alá hajtották a terület földművelő hutu népességét. A szarvasmarha-tulajdonosokból kialakult az arisztokrácia, és a földművesekből pedig a dolgozók kasztja – egy tuszik által vezetett feudális jellegű királyságon belül. A történet a következőképpen alakult a gyarmatosítók erős hatalmi, befolyásolási törekvései mellett és után:

1916

Ettől kezdve a belgák a törzsfőnöki rendszer reformját szorgalmazták, a politikai hatalmat magukhoz ragadva. Az ebben való részvételt azonban továbbra is csak a tuszik számára biztosították, így módon kiváltságos helyzetüket megerősítve mélyítik az ellentéteket.

1957

A Bahutu Kiáltvány megszületése, amellyel a hutuk a tuszik uralmának végét jelzik.

Megalakul a Hutu Felszabadító Mozgalom Pártja és a Ruandai Nemzeti Unió.

Alapelv: a társadalmi igazságosság és a nemzet létrehozása.

1959

Lázadás a tuszi elnyomás ellen. Hatalomra jut Gregorie Kayibanda, a hutu mozgalom vezetője.

1961

Kigeri Ndahindurwa király száműzetése, amit etnikai konfliktusok sora követ.

1962

Ruanda függetlenné válása. Első elnöke Kayibanda. A politikában azonban továbbra is túlsúlyban maradnak a tuszik.

1963

Felkelők tuszikat ölnek meg, amit összecsapások sora követ.

1973

A tuszik kizárása a felsőoktatásból. A kormány megbuktatása Juvénal Habyarimana tábornok katonai puccsal jut hatalomra.

1973-1990

Viszonylagos nyugalom honol az országban, de a feszültség és az elégedetlenség érezhető az itt-ott kirobbanó helyi konfliktusokból.

1990 és 1993

Tuszi lázadók törnek be Ruandába Uganda felől, és szerepet kapnak az új kormányban

1994. április

Habyarimana tábornok gépét valószínűleg hutu szélsőségesek lövik, az elnöki őrseg és a nemzetőrseg szisztematikus népirtásba kezd, főleg tuszikat gyilkolnak le. Félmillió ember veszti életét.

1994 nyara

További egymillió ember hal meg. A Ruandai Hazafias Front kihirdeti a győzelmét, átmeneti kormány alakul. Az új elnök: Faustin Twagiramungu bejelenti az ország fizetésképtelenségét. Több százezren menekülnek Zairéba és a környező országokba.

1996-1997

Sokan hazatérnek önként vagy kényszer hatására.

1998

A népirtással vádolt embereket bíróság elé állítják.

Napjainkban Ruanda nehéz kilátásokkal néz szembe: termőtalaja gyenge minőségű, az országban termelt kávé, dohányt, teát és gyapotot nehéz jó áron eladni a világpiacon. A természeti kincsek felügyelete belga cégeké. Problémák vannak az áramszolgáltatással és a közlekedéssel.

Forrás: Jocelyn Murray. Az afrikai világ atlasza. 188–189. o.

P4 Háttér-információk a Hotel Ruanda című filmről

Alig tíz éve, hogy a közép-afrikai országban a többségi hutu törzs szélsőségei három hónap leforgása alatt majd egymillió kisebbségi tuszit és mérsékelt hutut mészároltak le, főleg nőket és gyermeket. A vérontásnak a tutszi gerillahadsereg győzelme vetett véget, ennek eredményeként viszont több millió, a megtorlástól (jogosan) félő menekült hagyta el az országot, akiket aztán a kolera és más járványok tizedeltek meg. A filmben Paul Rusesabagina történetét láthatjuk, aki egy jó nevű hotel igazgatóhelyettese volt, némi vagyonnal, jó kapcsolatokkal és egy tuszi feleséggel. Amikor elkezdődött a vérengzés, még csak a családját akarta megmenteni, ám ahogy egyre több üldözött keresett nála menedéket, a hotel hamarosan a túlélők egyik utolsó mentsvárává változott. Kisebbségek csodának számít, hogy szívére és józan eszére hallgatva – no meg mások kapzsiságára és ostobaságára apellálva – sikerült egymásnak megmenteni néhány ezer embert.

P5 Filmrészletek a Hotel Ruanda c. filmből:

- 1.) 00'00'35 – 00'01'13 a hutu rádió
- 2.) 00'21'30 – 00'29'30 az elnök halála, a fegyveres leszámolás kezdete (jelenetválasztás menüpontból a 6. jelenettől)
- 3.) 00'46'16 – 00'48'45 az ENSZ és a nagyhatalmak nem avatkoznak be a vérontás megakadályozása érdekében (jelenetválasztás menüpont 12. jelenetétől)

A film a legtöbb videotékából kikölcsönözhető.

P6 DVD extrák

Interjú Paul Rusesabaginával

Megjelent: Hotel Ruanda, dvd Extrák , interjúk: 08'30-09'41